

רקע על הארגון ה"ה

גם בשנת 2016, במערכת החינוך הישראלית מעמד כלכלי, השכלה ומוצא מכתביבים את סיכוייהם של ילדים לזכות לחינוך נורמאלי ולהצלחה. כתוצאה ממצואות חברתית זו, מול כל עשרה צעירים מבתים מבוססים, הבאים בשערי האוניברסיטאות, נכנס רק אחד מהשכבות המוחלשות. הדרך לשנות את גורלם של עשרות אלפי ילדים מאוכלוסיות מוחלשות, הינה מתן אמצעים לרכישת השכלה איכותית. תהליך זה חייב להתחיל מן הגן, להמשיך ביסודי, בחטיבה ובתיכון. עד לרכישת השכלה הראויה שבעתיד תאפשר אופק תעסוקתי של קיום בכבוד.

אנו כארגון מאמינים שהמנוע המרכזי לשיפור איכות החינוך הם הורים מעורבים ופעילים. מתוך כך, ארגון ה"ה קם כדי להכשיר, ללוות ולתמוך בהורים מאוכלוסיות מוחלשות על מנת לשלבם בעשייה הפדגוגית ובמעורבות החינוכית כגורמים משפיעים להעלאת ההישגים הלימודיים של ילדיהם. למעלה מ-20 שנה, ה"ה מעורבת בפעילויות חינוכיות חברתיות שמנגישות להורים בפריפריה הכלכלית-חברתית את זכויותיהם ומקנה להם מיומנויות לפעול כסוכני שינוי. קהילות היעד של הארגון הם ישראלים תושבי שכונות ועיירות פיתוח מרביתם מזרחיים ויוצאי ברית המועצות לשעבר, עולים יוצאי אתיופיה וערבים אזרחי מדינת ישראל.

ארגון ה"ה הוקם ב-1987 על ידי קבוצת פעילי חינוך שכללה הורים, סטודנטים, אנשי חינוך, סופרים, חוקרים ואנשי תיאטרון ביניהם: ד"ר שלמה סבירסקי, הסופר אמנון שמוש, עו"ד יעקב אלעזר, האמן שלמה בר, החוקר יוסף דחוח ותקווה לוי. הארגון הוקם במטרה לפעול לקידום החינוך בשכונות ובעיירות הפיתוח ולמתן הזדמנויות חינוכיות ראויות לכל התלמידים בישראל.

ארגון ה"ה מגיע לכל מקום בו מתארגנת קבוצת הורים המעוניינת לפעול בתחום החינוך, בדגש על הפריפריה הכלכלית-חברתית בישראל.

תחומי פעילות:

1. מרכז מידע וסיוע - להורים ותלמידים בענייני חינוך

מידי שבוע מגיעות לה"ה עשרות פניות, מאות בחודש וכמה אלפים בשנה. רוב רובם של ציבור הפונים נמנים עם אוכלוסיות מוחלשות כגון: עולים חדשים, ותיקי עיירות הפיתוח, ואזרחים ערבים מיישובים מוכרים ובלתי מוכרים. בשנים האחרונות מגיעות ל"מרכז המידע" גם פניות של הורים מיישובים מבוססים. הפונים מבקשים מידע לגבי חוקים ונהלים בתחום החינוך, כיצד לפעול במקרים של הפרת זכויות ילדיהם מול בית הספר או מול גורמים אחרים במערכת החינוך או זקוקים לייעוץ בנושאי חינוך כגון אבחונים, סיוע לתלמידים מתקשים, מסלולי לימוד ועוד.

אחת הסיבות לפניות הרבות ל"מרכז המידע" היא האפשרות של הורים לא להזדהות. מבחינת הסיוע הניתן. לעיתים מדובר במתן מידע והתייעצות חד-פעמית ולעתים מדובר בליווי ממושך עד שנמצא הפתרון הראוי. למרות שה"ה פועלת למעלה משני עשורים בתחום החינוך "מרכז המידע - לזכויות הורים ותלמידים במערכת החינוך" הוקם רק בשנת 2009. במשך יותר משני עשורים

צבר ארגון הלי"ה ידע ארגוני ומעשי רב בתחום החינוך. מרכז המידע נוסד על מנת לחלוק עם ההורים את המידע והניסיון שהצטברו בארגון.

התפיסה המנחה אותנו אינה מתן שירות אלא מתן כלים להורים כדי שיוכלו להתמודד עם הפרות של זכויות ילדיהם.

המרכז כולל:

א. קו חם - מענה טלפוני הפועל רוב שעות היום, בכל ימות השבוע. הורים מתקשרים לברר ולהתייעץ בתחומי חינוך שונים עם אחד מאנשי המקצוע של הלי"ה.

ב. אתר אינטרנט - www.hila-equal-edu.org.il האתר מכיל מידע רב בתחום החינוך. האתר מנגיש את זכויות ההורים והתלמידים בשפה קריאה ובהירה, ומזמין תגובות ושאלות בנושאים שונים הנוגעים לזכויות החינוך שנענים באתר ובטור "אסיפת הורים" המתפרסם בעיתונים בעברית וערבית.

ג. דפי מידע ופרסומים בנושאים מרכזיים בתחום החינוך - דפי המידע מסכמים בשפה פשוטה ומובנת נהלי חינוך וכוללים המלצות להורים.

ד. טור "אסיפת הורים" - הוא טור עיתונאי במקומונים של "ידיעות אחרונות" - אמצעי נוסף העומד לרשותנו להגיע לציבור רחב יותר. הטור מתפרסם בפורמט של שאלות הורים ותשובות צוות הלי"ה.

ה. ליווי פרטני של הורים - בפניות הורים הנוגעות להפרות של זכויות ילדיהם המצריכות טיפול ומעורבות ארוכי טווח. הליווי כולל פגישות וסיוע במפגשים מול גורמים במערכת החינוך, סיוע בכתבת מכתבים, איסוף מסמכים והבנתם וייצוג בוועדות שונות במשרד החינוך או הרשויות המקומיות.

ו. ייעוץ באתר תפוז בפורום הורים לילדים עם בעיות קשב וריכוז - ייעוץ משפטי שבועי on-line בפורום ADHD שמפעיל אתר תפוז באינטרנט בנושא זכויות תלמידים והורים במערכת החינוך.

2. קבוצות הורים:

השתלמויות ארגון הלי"ה מושתתות על תפיסה של חינוך קהילתי, לפיה קיומה של מערכת חינוך איכותית אפשרית רק כאשר קיים שתוף פעולה הדוק בין הגורמים העיקריים האחראים לתהליך החינוכי: הממסד החינוכי וקהילת ההורים והתלמידים. הורים פעילים נצרכים למידע ומיומנויות שיאפשרו להם למקסם את מימוש זכויותיהם וזכויות ילדיהם ולשדרג את מערכת החינוך בקהילותיהם. ההשתלמויות מיועדות לכלל תושבי ישראל ללא הבדלי דת, גזע ומין. המכנה המשותף של כולם הוא האינטרס שלהם כהורים לדאוג לעתיד ילדיהם ולהבטיח להם גישה להשכלה גבוהה במידה וירצו בכך. ההשתלמויות נערכות במקומות הישוב של ההורים.

ההכשרה ניתנת לכל קבוצת הורים שמתארגנת: ועדי הורים בית ספריים או יישוביים, פעילים חברתיים או קבוצות הורים המתארגנות לפעולה בנושא מסוים. פעמים רבות הפעילות עם הורים נערכת בשיתוף עם מסגרות עירוניות, מתנ"סים, מוקדי קליטה ומרכזי קליטה. ההשתלמויות מקנות להורים ידע בנושא מערכת החינוך ואסטרטגיות פעולה ויוצרות מנהיגות אזרחית קהילתית בתחום החינוך.

תכניות ההכשרה העיקריות:

א. מעורבות הורים בחינוך ילדיהם - השתלמות בת שני שלבים. בשלב הראשון נערכת השתלמות בסיסית המתמקדת בהקניית מידע אודות מערכת החינוך, זכויות הורים ותלמידים ואסטרטגיות למעורבות הורים בחינוך. ההשתלמות בנויה מעד 10 מפגשים בני שיעורים וכוללת נושאים כמו: מבנה מערכת החינוך, הזכות לתעודת בגרות, משמעת וענישה בבתי ספר, תכניות הלימודים ועוד. תכני ההשתלמות מותאמים לצרכי הקבוצה. המפגשים כוללים הרצאות, סדנאות ודיונים בהם מקבלים ההורים מטלות של חיפוש מידע הקשור למערכת החינוך ביישוב. השלב השני: השתלמות מעשית, המתמקדת במיפוי הבעיות איתן מתמודדים ההורים ופעילות הורים בבתי-הספר ובקהילה בליווי ארגון ה"ה". ההשתלמות מיועדת לבוגרי השתלמות א' או להורים ופעילים בעלי ניסיון בפעילות קהילתית. ההשתלמות כוללת בדרך כלל 10-15 מפגשים בני שיעורים כל-אחד.

ב. השתלמות להורים עולים חדשים - ההשתלמות מתמקדת בהכרת מערכת החינוך הישראלית וזכויותיהם כהורים, בחשיבות רכישת השכלה ובהעצמת הורים למעורבות בבתי הספר. ההשתלמות בת 10 מפגשים בני שיעורים כל אחד המתקיימים פעם בשבוע או שבועיים, במבנה של הרצאות, סדנאות ודיונים הנערכים **בעברית או באמהרית**. הפעילויות מקיימות לעתים במוקדי קליטה, מרכזי קליטה או במסגרות של וועדים שכונתיים בערים עם קהילת עולים גדולה.

ג. הרצאות וסדנאות - הרצאות בודדות או חטיבה של מספר מצומצם של הרצאות להורים המעוניינים להתמקד בנושאים ספציפיים כמו: מניעת אלימות בבית-הספר; ילדים בעלי צרכים מיוחדים - תוכנית השילוב והחינוך המיוחד; תוכניות לימודים - תוכנית הליבה ותוכניות העשרה בבתי-הספר. ועדי הורים - הליכי בחירות, תפקידי הוועדים. הנושאים מועברים במבנה של הרצאה אחת או יותר, יום עיון או סמינר סופשבוע.

ד. ליווי ויעוץ לקבוצות ולוועדי הורים בקהילה - מידי שנה פונים לארגון ה"ה ועדי הורים או קבוצות פעולה מאורגנות הזקוקות ליעוץ כדי לפעול בנושא מסוים וזכות לליווי צמוד של הארגון. מדובר בהורים המנסים לפעול כנגד הפרטות של בתי ספר, סגירת מסלולים עיוניים, החלפת סגל הוראה בלתי מוכשר, מדיניות ענישה בלתי חוקית ועוד.

ה. סמינר שנתי: אחת לשנה מקיימת ה"ה סמינר סוף שבוע בו משתתפים נציגים של קבוצות ועדי הורים איתם עבדנו במהלך כל השנה. הסמינר נועד בעיקר ללימוד עמיתים בין הפעילים וקבוצות ההורים השונות של הארגון בכל רחבי הארץ. כאמור רוב הציבור מורכב מנציגים ועדים, הורים, מתנדבים ופעילים מקומיים. תוכנו של הסמינר נקבע בהתאם לאתגר שעולה ומעסיק במהלך השנה את רוב הקבוצות. הנושאים כולם עוסקים בחינוך כגון: מעורבות הורים - בתוכניות ותכני הלימוד, הזכות לתעודת בגרות, תרבות הבית ותרבות בית הספר וכדומה. במהלך

סופשבוע כזה, מתקיימות הרצאות וסדנאות מקצועיות וכן לימוד עמיתים בין הקבוצות השונות המשתתפות בסמינר.

3. סנגור:

תחום פעולה שלישי של הלי"ה. הנו סנגור בנושאים עקרוניים הקשורים באי שוויון במערכת החינוך. עבודת הסנגור כוללת העלאת נושאים לסדר היום הציבורי באמצעות פניה לכלי התקשורת, כתיבת דו"חות המופצים לציבור והגשת עתירות לבתי משפט, הנערכים לרוב בשיתוף פעולה עם ארגונים חברתיים אחרים. ניתן לציין את ההד ציבורי הרחב שעוררה בזמן האחרון הזכייה בבג"צ בעתירה בנושא חשיפת תוצאות בחינות המיצ"ב שהייתה משותפת לנו ולתנועה לחופש המידע. גם בשנה הקרובה עומדים על הפרק מספר נושאים לפעילות הסנגור של הלי"ה: העובדה שחוזרי מנכ"ל בנושא חינוך אינם מתורגמים לשפה הערבית למרות היותה השפה הרשמית השנייה בישראל, תשלומי מקצועות מגמה שאינם מוסדרים ואינם מפוקחים על ידי משרד החינוך (תשלום אפור), הסדרת מדיניות משרד החינוך בנושא סיוע לתלמידים לקויי למידה, סבסוד אבחונים ועוד.

מאז 1987 ועד היום עברו אלפי הורים מרחבי הארץ את השתלמויות הלי"ה השונות ונתמכו על ידי פעילי הלי"ה במאבקים פרטיים וציבוריים. להלן מספר דוגמאות להישגים בתחומי הפעילות העיקריים שלנו:

א. קבוצות הורים:

- **רמת גן:** בינואר 1989 החלה לפעול קבוצת הורים בשכונת רמת שקמה (סלמה ג') במטרה לשפר את איכות החינוך של ילדיהם בבית הספר היסודי בשכונה. בתמיכת הלי"ה נכנסה נציגות מקבוצת ההורים כחברה במועצה הפדגוגית של בית הספר שהיוותה רוב במועצה. בתוך שלוש שנים, אחרי מאבק עיקש בו התחלפו שלושה מנהלים ומספר רב של מורים, הצליחו ההורים להפוך את בית הספר ממוסד שכל בוגריו לומדים בתיכונים מקצועיים, לבית ספר המכין את תלמידיו לבתי הספר העיוניים הטובים בעיר.
- **רעננה:** ב-1990 בסיוע הלי"ה קבוצת הורים מרעננה ארגנה עצומת מחאה כנגד בית הספר התיכון "כפר בתיה", בו התקיימה הפרדה ברורה בין תלמידים מזרחיים הלומדים בכיתות ללא תעודת בגרות, לבין התלמידים האשכנזים בכיתות החזקות. בעקבות המאבק ההפרדה הופסקה.
- **שגב שלום:** בשנת 2000, הורים ביישוב הבדואי "שגב שלום" בליווי ותמיכה של הלי"ה התארגנו והחליטו לעשות סדר במערכת החינוך ביישוב. הם מצאו כי 90% מהמורים לא היו מוסמכים להוראה, בגני הילדים היה חסר ציוד בסיסי וחינוכי להפעלתם, בבית הספר התיכון חסר ציוד למעבדות החשמל והמחשבים. מרבית הליקויים טופלו ברמת הישוב, אבל המחאה כנגד מינוי מנהל מחלקת חינוך ללא מכרז והכשרה הגיעה לוועדת החינוך ושם נפסל המינוי והוכרז על מכרז פתוח.

- **בי"ס אורט גאולה בת"א:** בשנת 2000, הורי התלמידים נלחמו כנגד החלטת הרשת ועיריית ת"א לפיזור בית הספר משיקולים כלכליים. בסיוע הלי"ה הכינו ההורים תיק לכל ח"כ ובו חוות דעת מקצועיות ועצומה שהגישו התלמידים והוריהם. המאבק כלל הפגנות ולחץ תקשורתי. אחרי הצגת הנושא בוועדת החינוך של הכנסת, הוחלט כי טובת התלמידים מחייבת את המשך הפעלת בית הספר ובית הספר לא נסגר.
- **רהט:** חברי ועד ההורים היישובי קיימו עם פעילי הלי"ה היועצות רציפה בשנים 2007-2008 והישגיהם מרשימים ביותר: בתחילת שנת הלימודים הנוכחית נפתחו 3 בתי-ספר חדשים (2 יסודיים ותיכון אחד), חברי הוועד יצרו קשר עם מפעל הפיס וזכו לתקציב של 2.5 מליון ש"ח למחשוב כל מערכת החינוך ברהט. בעקבות בג"ץ (בג"ץ 6953/07 חאלד אלטלאקה נגד פרופ' יולי תמיר, שרת החינוך), שהגיש ועד ההורים היישובי נגד עיריית רהט על שימוש בתקציבים ייעודיים לחינוך לתחומים אחרים, הוקמה ועדת בדיקה חיצונית לבדיקת הנושא בתום הבדיקה, יו"ר ועד ההורים קיבל מינוי רשמי להיות חבר בוועדת תקציבים העירונית כדי לפקח מקרוב על העברת הכספים הייעודיים לחינוך. לדרישת יו"ר ועד ההורים ב-2009 מונה רואה חשבון חיצוני כמבקר לניהול חשבון החינוך ביישוב.

ב. פעילות לחשיפת אי השוויון בחינוך ולצמצומו:

- **המאבק נגד הקבצות בבתי הספר היסודיים:** במסגרת מאבק נגד הקבצות התפרסם ב-1994 תחקיר תחת הכותרת: "כיתה א' עלולה להיות סוף הדרך". במסגרתו נחשף האופן בו מופרדים ילדי כיתות א' על ידי מבחני מיון לקבוצות וכיתות שונות תחת מעטה כינויים כמו: בית, פעמון, פרח (שמות החוברות הנלמדות בהקבצות השונות). בעקבות התחקיר והקמפיין גנז מט"ח את החוברות המדוברות.
- **מאבק בנושא התל"ן (תכניות הלימודים הנוספת):** החל מינואר 2002 ניהל ארגון הלי"ה תכתובת עם היועצת המשפטית של משרד החינוך בנושא. התכתובת החלה בעקבות פניות רבות של הורים שטענו שילדיהם הוצאו מהכיתה במהלך שעות הלימודים מכיוון שלא שילמו עבור שעות העשרה. לאחר תכתובת ארוכה הבהירה היועצת המשפטית כי הורים אינם מחויבים לשלם על שעות ההעשרה וכי שעות אלו אמורות להתקיים מחוץ לשעות התקן. זהו הנוהל המחייב עד היום.
- **שיתוף הורים במועצה הפדגוגית בביה"ס:** בשנת 2006 נערך קמפיין בדרישה ממנהלי בתי ספר למלא את חובתם ולשתף הורים במועצה הפדגוגית בבית-הספר. בשיאו של הקמפיין התפרסמה כתבה בגיליון יום ששי ב"מעריב" ("מהפיכת החינוך: גם ההורים יקבעו מה הילדים לומדים" 26.5.2006) עם הפנייה בעמוד השער הראשי. קדמה לכך התכתובת ענפה עם היועצת המשפטית של משרד החינוך, אשר קבעה חד משמעית שעל מנהלי בתי ספר לשתף הורים במועצה הפדגוגית.
- **מאבק נגד השמת יתר של תלמידים יוצאי אתיופיה לחינוך המיוחד:** בשנת 2009, פתחנו בקמפיין להעלאת הבעיה לסדר היום הציבורי. ב-18 לנובמבר התפרסמה כתבה בנושא בעיתון

ידיעות אחרונות ("נופלים בין הכיתות"). בכתבה רואיינו פעילי ה"ה וכן הורים שנעזרו בארגון. הנושא נדון גם בתכנית הטלוויזיה "ערב חדש" (18.11.09) ובתכנית הטלוויזיה "עושים סדר" (14.12.09). הקמפיין ונייר עמדה של ארגון ה"ה העוסק בבעיות יוצאי אתיופיה במערכת החינוך והמלצות לפתרון, הביאו לדיון בוועדת הקליטה של הכנסת ביום 25 לנובמבר. הקמפיין נמשך.

ג. פעילות להרחבת זכויות הורים ותלמידים במערכת החינוך:

- **חוזר מנכ"ל חדש בנושא השירותים הפסיכולוגיים** - ב-1 בדצמבר 1991 בעקבות הפגנות אנשי ה"ה ולחץ ציבורי לקבלת מידע בכתב מהשירותים הפסיכולוגיים, מתפרסמת תקנה חדשה בחוזר מנכ"ל (נב/4), סעיף 171, המחייבת פסיכולוגים בשרות הפסיכולוגי העירוני למסור להורים לבקשתם מידע וחוות דעת לא רק בעל-פה, אלא גם בכתב.
- **בג"צ נגד אפליה** (בג"צ 4007/90 משה בוכניק ואח' נגד שר החינוך והתרבות) - בשנת 1991 הובילה ה"ה בג"ץ מטעם קבוצה של שישה הורים מזרחים חרדים מבני ברק, נגד בית ספר רבי עקיבא מרכז והגן שלידו אשר קיימו מכסות לקבלת תלמידים מזרחים לבית הספר. בעקבות פסיקת בג"צ בראשות השופט אהרון ברק לטובת התובעים, חוקק תיקון לחוק חינוך חובה במאי 1991, שנועד למנוע אפליה ברישום וקבלת תלמידים לבתי ספר מטעמים עדתיים.
- **חשיפת מסמכים מוועדות ההשמה בפני ההורים** - בספטמבר 1993, ארגון ה"ה, יחד עם משפ' בונדק מירושלים, אשר בנה ישב בבית כשלוש שנים במאבק כנגד השמתו בחינוך המיוחד, הגישו עתירה שעניינה גילוי להורים של כל המסמכים שעומדים בפני ועדות ההשמה (בג"ץ מס' 4746/93 – ה"ה ואח' נגד שר החינוך והתרבות ואח'). העתירה התקבלה ונוסחה כנוהל עבודה בחוזר מנכ"ל (נד/4). נציין כי קודם לכן, מרבית המסמכים בדיונים בוועדות ההשמה היו חסויים בפני ההורים. הנוהל החדש בדבר שקיפות המסמכים, בעקבות התקדים המשפטי שיצרנו, חייב את הגורמים המטפלים לדווח לוועדה במשנה זהירות ולהיצמד לעובדות.
- **חידוש נהלי ההשמה מבתי הספר**: ממאי 2001 ניהל ארגון ה"ה תכתובת ארוכה עם היועצת המשפטית של משרד החינוך בנושא. הנהלים היו לא ברורים והשאירו את הנושא פרוץ לפרשנות למנהלים ומורים שיוכלו להשעות תלמידים כרצונם. בעקבות התכתבות זו הוקמה ועדה לבחינת הנושא ובאוקטובר 2002 יצא חוזר מנכ"ל מיוחד להנחיות המגדירות מחדש מתי ולמי מותר להשעות, לאילו פרקי זמן ומסדירות את ההליך.
- **קמפיין ובג"צ לגילוי תוצאות מבחני הערכה ארציים** - ב-2007 חברה ה"ה אל התנועה לחופש המידע וביחד הוגשה עתירה לבג"ץ נגד משרד החינוך לגילוי תוצאות "מבחני המיצ"ב" שעורך משרד החינוך, ומבחני הערכה חיצוניים נוספים ככל שנערכו, החל מראשית שנה"ל תשס"ו ועד יום מסירת הנתונים בפועל, בחלוקה של בתי ספר, ישובים, שכבה וכיתות. עד היום, תוצאות בחינות המיצ"ב נגישות לציבור רק ברמת הממוצע הארצי בכל מקצוע ומקצוע. תוצאות הבחינות ברמת הכיתה, השכבה וברמה הארצית **נגישות אך ורק למנהלי בתי הספר**, המקבלים דו"ח מקיף אודות מצב בית הספר בתחומים אלה. בספטמבר 2012 לאחר ערעור לבג"צ התקבלה העתירה. בעקבותיה נערך דיון בוועדת החינוך של הכנסת והחל דיון תקשורתי בהישגי המיצ"ב בדגש על פערים בין בתי ספר במרכז ובפריפריה.

ת.ד. 5214 תל-אביב 61052
טל. 03-6815315
פקס. 03-6815218
www.hila-equal-edu.org.il

לפרטים נוספים על פעילות הארגון והישגים במהלך השנים ר' אתר הארגון באנגלית ובעברית:

www.hila-equal-edu.org.il